

LBRIS

We know
books

HIBISCUS PURPURIU

CHIMAMANDA NGOZI ADICHIE

Traducere de Anca Dumitrescu

BLACK BUTTON BOOKS

ZEI DEGĂZUȚI**Duminica Floriilor**

Totul a început să se destrame când Jaja, fratele meu, nu s-a dus la împărtășanie, iar tata a aruncat spre el cartea de rugăciuni grea și a spart bibelourile din vitrină. Abia ne întorsese-răm de la biserică. Mama a pus pe masă frunzele de palmier stropite cu apă sfințită, apoi a urcat la etaj să se schimbe. Mai târziu, avea să împletească acele frunze în cruci și să le agațe pe perete lângă fotografia de familie cu ramă aurie. Ca-n fiecare an, aveau să rămână acolo până la următoarea Miercure a Cenușii¹, când erau duse la biserică pentru a fi arse. Îmbrăcat în veșminte lungi, cenușii, ca toți credincioșii fervenți, tata ajuta mereu la împărțirea cenușii. În fața lui, la rând, oamenii înaintau cel mai lent, pentru că apăsa tare pe fiecare frunte cu degetul mare plin de cenușă, ca să facă o cruce perfectă, pronunțând răspicat fiecare cuvânt: „Pământ ești și-n pământ te vei întoarce”.

La slujbă, tata stătea mereu pe rândul din față, la culoar, lângă mine, mama și Jaja. Era primul care primea împărtășania. În fața altarului din marmură cu o Fecioară Maria blondă, în mărime naturală, cei mai mulți nu îngenuncheau pentru a fi împărtășiți, dar tata, da. Ținea ochii atât de strânși, încât între-gul chip i se aduna într-o grimasă, apoi deschidea gura cât putea de mult. După aceea, se întorcea la locul lui și-i privea pe ceilalți mărșăluind către altar, cu mâinile împreunate, întinse în față ca un taler oblic, așa cum îi învățase părintele Benedict. Deși era de șapte ani la Biserica Sf. Agnes, enoriașii încă îi spuneau

¹ La romano-catolici, prima zi a Postului Mare. (n.t.)

„noul preot”. Poate că nu i-ar fi spus așa dacă nu era alb. În continuare, părea nou. Fața lui, de culoarea laptelui condensat și a pulpei de graviola, nu se bronzase deloc sub arșița celor șapte harmattane nigeriene. Și nasul lui britanic era la fel de subțire și de ascuțit ca întotdeauna, același nas care, atunci când ajunsese în Enugu, mă făcuse să mă întreb îngrijorată dacă putea trage în piept îndeajuns de mult aer. Părintele Benedict făcuse câteva schimbări în parohie, insistând ca rugăciunile Împărate Ceres și Crezul să fie recitate doar în latină; în igbo era inacceptabil. În același timp, trebuia să se bată din palme cât mai puțin, ca să nu se compromită solemnitatea slujbei. Dar permitea privesne în igbo; le numea cântece băștinașe și, când rostea „băștinașe”, linia dreaptă și subțire a buzelor sale se curba în jos, formând un U întors. În timpul predicilor, părintele Benedict făcea referire la papă, la tata și la Isus, în această ordine. Îl dădea exemplu pe tata: „Când ne lăsăm lumina să strălucească asupra semenilor, oglindim Intrarea Triumfătoare a lui Hristos. Uitați-vă la fratele Eugene! Ar fi putut face ce au făcut alți ștabi din această țară; ar fi putut hotărî să rămână acasă și să nu facă nimic după lovitura de stat, să se asigure că guvernul nu-i pune în pericol afacerile. Dar n-a făcut-o, a folosit publicația Standard ca să spună adevărul, chiar dacă asta a însemnat că ziarul și-a pierdut veniturile din publicitate. Fratele Eugene a vorbit în numele libertății. Câți dintre noi au făcut un pas în față în numele adevărului? Câți dintre noi au oglindit Intrarea Triumfătoare a lui Hristos?”, a spus părintele Benedict în acea Duminică a Floriilor.

Congregația îi răspundea cu „Da”, „Amin” sau „Dumnezeu să-l binecuvânteze”, dar nu prea tare, ca să nu sune ca în acele biserici pentecostale răsărite ca ciupercile după ploaie; apoi îl ascultau atent, în liniște. Chiar și bebelușii se opreau din plâns, de parcă și ei îl ascultau. În alte duminici, congregația asculta atent, chiar și atunci când părintele Benedict vorbea

despre lucruri pe care deja le știau cu toții, despre tata, care făcuse cele mai mari donații pentru contribuția anuală către papă și către biserica Sf. Vincent de Paul. Despre cum tata plătitise pentru vinul de împărtășanie și pentru noile cuptoare de la mănăstire, unde măicuțele coceau anafura, și pentru aripa nouă a Spitalului Sf. Agnes, unde bolnavii primeau de la părintele Benedict ultima împărtășanie. Iar eu stăteam lângă Jaja cu genunchii lipiți, încercând să nu așezez nicio expresie, ca să-mi ascund mândria, pentru că tata spunea că modestia e o virtute foarte importantă.

Nici lui tata nu i se citea nimic pe față când îl priveam, avea genul de expresie din fotografia care ilustra articolul despre el, după ce Amnesty World îi acordase Premiul pentru drepturile omului. Fusesse singura dată când acceptase să i se facă portretul în ziar. Ade Coker, redactorul-șef, insistase, spunând că tatei i se cuvenea, că era prea modest. Asta știu de la mama și de la Jaja; tata nu ne spunea astfel de lucruri. Își păstra chipul inexpresiv până când părintele Benedict încheia predica și venea momentul împărtășaniei. După ce lua împărtășania, tata se așeza din nou la locul lui și-i privea pe membrii congregației îndreptându-se spre altar, iar, după slujbă, îl înștiința îngrijorat pe părintelui Benedict dacă cineva lipsea de la împărtășanie două duminici la rând. Mereu îl îndemna pe părintele Benedict să-i facă o vizită respectivului și să-l aducă înapoi în sânul Bisericii; cu excepția păcatului de moarte, nimic nu putea ține pe cineva departe de împărtășanie două duminici la rând.

Așa că, în acea Duminică a Floriilor, când nu l-a văzut pe Jaja mergând la altar să se împărtășească și totul s-a schimbat, după ce am ajuns acasă, tata a trântit pe masă cartea de rugăciuni legată în piele, cu panglicile roșii și verzi ieșind dintre pagini. Masa din sufragerie era dintr-o sticlă groasă. S-a cutremurat, la fel și frunzele de palmier de pe ea.

— Jaja, tu n-ai fost la împărtașanie, a spus tata lent, pe un ton aproape întrebător.

Jaja a fixat cu privirea cartea de rugăciuni de pe masă, de parcă ei i-ar fi răspuns:

— Îmi pute gura de la napolitană.

M-am uitat uluită la Jaja. O luase razna? Tata insista să o numim *azimă*, pentru că *azimă* era un termen care surprindea esența, sfințenia trupului lui Hristos. *Napolitană* era prea profan, napolitanele se făceau în fabricile lui tata, napolitane cu ciocolată, cu banane, pe care oamenii le cumpărau ca să le dea copiilor un desert mai gustos decât biscuiții.

— Iar, când preotul îmi atinge gura, îmi vine să vomit, a continuat Jaja.

Știa că mă uit la el, știa că ochii mei uluiți îl implorau să tacă, dar el nu s-a uitat la mine.

— Este trupul Mântuitorului nostru.

Vocea lui tata era gravă, foarte gravă. Fața îi era deja umflată, invadată de o erupție purulentă, și părea să se umfle și mai tare.

— Nu poți să nu mai primești trupul Domnului. Asta aduce moartea, știi bine.

— Atunci asta e, o să mor.

Frica întunecase ochii lui Jaja, făcându-i să pară ca de smoală, dar l-a privit pe tata drept în față și i-a spus:

— Atunci asta e, tata, o să mor.

Tata a aruncat o privire rapidă prin încăpere, de parcă ar fi căutat dovada că ceva se prăbușise din tavanul înalt, ceva ce nu-și închipuisese niciodată că ar fi putut să se prăbușească. A înșfăcat cartea de rugăciuni și a aruncat-o către Jaja. L-a ratat la mare distanță, dar a lovit vitrina de sticlă pe care mama o lustruia tot timpul. Raftul de sus s-a spart, bibelourile din ceramică bej înfățișând balerine minuscule în diverse poziții contorsionate s-au prăbușit pe podea, iar cartea de rugăciuni, peste ele. Sau, mai bine zis, peste porțelanul făcut țandări. Zăcea acolo

sfânta carte legată în piele, cu toate rugăciunile din cele trei cicluri ale anului bisericesc.

Jaja nu s-a clintit. Tata își tot muta greutatea corpului de pe un picior pe altul. Eu stăteam în ușă, privindu-i. Ventilatorul din tavan se învârtea neconținut și becurile prinse de el vibrau sonor. Apoi a intrat mama, lipăind pe pardoseala de marmură cu papucii ei de cauciuc. Își dăduse jos obișnuita fustă de duminică cu paiete și bluza cu mâneci bufante și își pusese o fustă tradițională, simplă, uni, legată lejer în jurul taliei și tricoul alb pe care îl purta o dată la două zile. Era un suvenir dintr-un pelerinaj în care mersese cu tata; cuvintele *DUMNEZEU ESTE IUBIRE* alunecau peste sânii ei lăsați. A privit bibelourile sparte de pe podea, apoi a îngenunchat și a început să strângă cioburile cu mâinile goale.

Liniștea era întreruptă doar de vâjăitul ventilatorului care spinteca aerul neclintit. Deși sufrageria noastră spațioasă se deschidea într-o și mai spațioasă cameră de zi, simțeam că mă sufoc. Peretii albi, cu fotografiile înrămate ale bunicului, păreau să se apropiau tot mai mult, gata să mă strivească. Chiar și masa de sticlă părea să se îndrepte amenințător către mine.

— *Nne, ngwa*. Du-te și schimbă-te, mi-a spus mama, făcându-mă să tresar, cu toate că vorbele ei în igbo fuseseră șoptite, liniștitoare.

Dintr-o suflare, fără să facă pauză, i-a spus lui tata:

— Ți se răcește ceaiul.

Iar lui Jaja:

— Hai să mă ajuți, *biko*!

Tata s-a așezat la masă și și-a turnat ceai din ceainicul de porțelan cu floricele roz pe margine. Am așteptat să ne îmbie pe mine și pe Jaja să luăm o gură de ceai, așa cum făcea de fiecare dată. O gură de iubire, îi spunea el, pentru că împărțeau micile lucruri pe care le iubeai cu oamenii pe care îi îndrăgeai. „Ia o gură de iubire”, spunea tata, iar Jaja era mereu primul. Apoi,

luam eu ceșcuța cu ambele mâini și o duceam la buze. O înghițitură. Ceaiul era mereu prea fierbinte, mereu îmi ardea limba și, când mâncarea era prea condimentată, mă ustura. Dar nu conta, pentru că știam că, atunci când ceaiul îmi ardea limba, îmi însemna sufletul cu dragostea tatei ca un fier încins. Dar tata n-a zis: „Ia o gură de iubire”; n-a zis nimic, în timp ce îl priveam ducând ceașca la buze.

Jaja a îngenuncheat lângă mama, a netezit revista bisericască, făcând din ea un fâraș, și a luat un ciob.

— Ai grijă, mama, să nu te tai la mână, a spus el.

M-am tras de o codiță, ieșită de sub eșarfa neagră de biserică, doar ca să mă asigur că nu visam. De ce se purtau atât de normal Jaja și mama, ca și cum n-ar fi știut ce se întâmplase? Și de ce tata își bea molatic ceaiul, ca și cum Jaja nu-i răspunsese obraznic? Lent, m-am întors și m-am dus să-mi dau jos rochia roșie de duminică.

După ce m-am schimbat, am rămas o vreme la fereastra din camera mea; copacul de acaju era atât de aproape, încât i-aș fi putut atinge frunzele dacă n-ar fi fost plasa argintie de țânțari. Fructele galbene în formă de clopoței atârnav leneș, atrăgând albine ce bâzâiau lovindu-se de plasă. L-am auzit pe tata urcând în camera lui să se odihnească. Am închis ochii și am rămas nemișcată, așteptând să-l aud strigându-l pe Jaja, să-l aud pe Jaja intrând în camera lui. Dar, după câteva minute bune de liniște, am deschis ochii și mi-am lipit fruntea de geam, privind afară. Curtea noastră era îndeajuns de mare ca să găzduiască o sută de oameni dansând atilogu, îndeajuns de spațioasă ca dansatorii să facă salturile peste umerii celorlalți. Zidurile noastre, apărate de fire electrice încolăcite, erau atât de înalte, încât nu vedeam mașinile trecând pe strada noastră. Era la începutul anotimpului ploios, și florile de frangipan de lângă zid deja umpleau aerul cu mirosul lor amețitor de dulce. Un rând de bougainvillea purpurie, tunsă drept ca un parapet,

despărțea pomii noduroși de alee. Mai aproape de casă, tufe tremurătoare de hibiscus se întindeau și se atingeau unele de altele, făcând parcă schimb de petale. Plantele purpurii începușeră să scoată muguri somnoroși, dar cele roșii aveau cele mai multe flori. Acestea păreau să înflorească incredibil de repede, având în vedere cât de des le tăia mama ca să decoreze altarul bisericii și cât de des le rupeau oaspeții noștri la plecare.

Mare parte dintre cei care rupeau florile erau membrii grupului de rugăciune al mamei; odată, o femeie și-a pus o floare după ureche, am văzut-o de la fereastră. Chiar și cei doi agenți federali în sacouri negre, care îl căutaseră pe tata cu ceva timp în urmă, smulseseră la plecare flori din tufa de hibiscus. Veniseră într-o mașină de teren cu numere de la guvern și parcaseră lângă tufele de hibiscus. Nu stătuseră mult. Mai târziu, Jaja mi-a spus că veniseră să-l mituiască pe tata și că îi auzise spunând că aveau mașina plină de dolari. Nu eram convinsă că Jaja auzise bine. Dar, din când în când, mă mai gândeam la asta. Îmi închipuiam portbagajul ticsit de valută, întrebându-mă dacă puseseră banii în mai multe cutii de carton sau într-una uriașă, ca cea în care ne fusese livrat frigiderul.

Când mama a intrat la mine în cameră, eram încă la fereastră. În fiecare duminică, înainte de prânz, după ce-i spunea lui Sisi să pună puțin mai mult ulei de palmier în supă și mai puțin curry în orezul cu cocos, și în timp ce tata se odihnea, mama îmi împletea părul. Se așeza pe un fotoliu lângă ușa de la bucătărie, iar eu, pe podea, cu capul în poala ei. Cu toate că bucătăria era aerisită și ferestrele erau mereu deschise, părul meu se îmbiba cu toate condimentele, iar apoi, dacă îmi apropiam o codiță de nas, mirosea invariabil a supă de egusi sau a utazi, sau a curry. Dar, de data asta, mama n-a urcat la mine cu pungă în care ținea pieptănul și uleiurile de păr ca să mă roage să cobor. În schimb, mi-a zis:

— E gata prânzul, nne.

Am vrut să-i spun că-mi pare rău că tata spărsese bibelourile, dar de pe buze mi s-au desprins cuvintele:

— Mama, îmi pare rău de bibelourile tale.

A încuviințat din cap, apoi a făcut un gest ce sugera că bibelourile nu contau. Dar contau. Cu ani în urmă, înainte să înțeleg ce se întâmpla, mă întrebam mereu de ce le lustruia de fiecare dată după ce auzeam zgomote în camera lor, de parcă ceva ar fi fost izbit de ușă. Papucii ei de cauciuc nu făceau niciun zgomot pe scări, dar știam că se ducea la parter când auzeam ușa de la sufragerie deschizându-se. Coboram și o găseam lângă vitrină, cu un șervet de bucătărie înmuiat în apă cu detergent. Lustruia cel puțin câte un sfert de oră fiecare balerină. N-am văzut-o niciodată plângând. Ultima dată, doar cu vreo două săptămâni în urmă, când ochiul ei umflat era încă negru-vinețiu cu un avocado prea copt, le schimbase locul după ce le lustruise.

— Îți voi împleti părul după-amiază, mi-a spus și a ieșit.

— Da, mama.

Am urmat-o la parter. Șchiopăta ușor, de parcă ar fi avut un picior mai scurt ca celălalt, iar asta o făcea să pară chiar mai scundă decât era. Scările noastre se arcuiau elegant în formă de S și, înainte să cobor toate treptele, l-am văzut pe Jaja în hol. De obicei, mergea în camera lui ca să citească înainte de prânz, dar azi nu urcase; rămăsese în bucătărie, cu mama și cu Sisi.

— *Ke kwanu?* am întrebat, cu toate că nu era nevoie să-l întreb cum se simte.

Era de-ajuns să-l privesc. Fața lui de adolescent de șapte-sprezece ani era acum cutată și în fiecare rid de pe frunte i se cuibărise o încordare întunecată. Înainte să intrăm în sufragerie, am întins mâna spre el și i-am strâns degetele în trecăt. Tata și mama se așezaseră deja la masă, iar tata se spăla pe mâini în bolul cu apă pe care Sisi i-l ținea în față. A așteptat ca eu și Jaja să ne așezăm pe partea cealaltă a mesei și a început rugăciunea. Douăzeci de minute, l-a rugat pe Domnul

să ne binecuvânteze mâncarea. Apoi, a spus câteva rugăciuni din *Binecuvântată Fecioară* iar noi am răspuns: „Roagă-te pentru noi”. Rugăciunea lui preferată era *Doamna noastră*, scut al poporului nigerian. Era creația lui. „Dacă oamenii ar rosti ruga asta în fiecare zi, Nigeria nu s-ar mai clătina ca un uriaș pe picioarele prea firave ale unui copil”, ne spunea mereu. La prânz am mâncat fufu și supă de onugbu. Pasta de fufu era fină și pufoasă. Sisi știa s-o prepare cum trebuie; zdrobea cartofii dulci, adăugând câțiva stropi de apă în mojar, iar obrazii i se încordau la fiecare apăsare a pistilului. Supa era consistentă, cu bucăți de carne de vită și de pește uscat și cu frunze de onugbu de un verde închis. Mâncam cu toții în tăcere, ca de fiecare dată. Făceam biluțe de fufu, le înmuiaam în supă, asigurându-mă că iau și bucățele de pește, și apoi le duceam la gură. Eram sigură că supa e bună, dar acum nu reușeam deloc să-i simt gustul. Aveam limba cretoasă.

— Dați-mi și mie sarea, a spus tata.

Ne-am întins cu toții după sare în același timp. Eu și Jaja am atins solnița de cristal, iar degetele mele le-au întâlnit pe ale lui, dar el și-a retras mâna. I-am dat solnița lui tata. Liniștea părea să acopere totul.

— Azi au adus suc de acaju de la fabrică. E bun. Cred că se va vinde, a spus mama în cele din urmă.

— Spune-i fetei să-l aducă, a zis tata.

Mama a sunat din clopoțel și Sisi și-a făcut apariția imediat.

— Da, doamnă?

— Adu două sticle de suc din cele primite de la fabrică.

— Da, doamnă.

Îmi doream ca Sisi să fi spus „Ce sticle, doamnă?” sau „Unde sunt, doamnă?”, orice, numai ca ea și mama să continue să vorbească, să ascundă gesturile încordate ale lui Jaja, în timp ce modela pasta de fufu. Sisi s-a întors repede și a pus sticlele de suc lângă tata. Aveau aceleași etichete insipide ca toate celelalte lucruri produse în fabricile lui: napolitanele și biscuiții cu

cremă, sucul îmbuteliat, chips-urile de banane. Tata ne-a turnat tuturor în pahare din sucul galben. M-am grăbit să gust. Era apos, dar am vrut să par entuziasmată; poate că, dacă aş fi spus cât e de bun, tata ar fi uitat că nu-l pedepsise încă pe Jaja.

— E foarte bun, tata, am spus.

Tata şi-a plimbat sucul prin gură, evaluându-i gustul.

— Da, da.

— Are gust de acaju proaspăt, a zis mama.

„Te rog, zi ceva”, voiam să-i spun lui Jaja. Ar fi trebuit să zică ceva acum, să contribuie la conversaţie, să laude noul produs al lui tata. Întotdeauna făceam asta, ori de câte ori cineva de la fabricile lui ne aducea câte o mostră din noile produse.

— Seamănă cu vinul alb, a adăugat mama.

Îmi dădeam seama că era neliniştită, şi nu doar pentru că un fruct proaspăt de acaju nu semăna deloc la gust cu vinul alb, ci pentru că vocea îi era mai gravă ca de obicei.

— Vin alb, a repetat mama, închizând ochii ca să savureze aroma. Un vin alb fructat.

— Da, am confirmat.

O bilă de fufu mi-a scăpat în supă. Tata se uita fix la Jaja:

— Jaja, n-ai băut şi tu odată cu noi, gbo? Ți-ai înghiţit limba? a întrebat el în igbo.

Semn rău. Abia dacă ştia să vorbească igbo şi, cu toate că eu şi Jaja vorbeam cu mama în igbo acasă, lui nu-i plăcea s-o facem în public. În public, trebuia să părem civilizaţi, ne spuneam; trebuia să vorbim în engleză. Sora lui tata, mătuşa Ifeoma, ne spusese odată că tata era un produs mult prea colonial. O spusese într-un fel blând, iertător, ca şi cum n-ar fi fost vina lui, aşa cum vorbeşti despre cineva care delirează de la malarie.

— N-ai nimic de spus, gbo, Jaja? a întrebat din nou tata.

— Mba, mi-am înghiţit limba, a răspuns Jaja.

— Poftim?

O umbră a întunecat ochii lui tata, umbra pe care o văzusem în ochii lui Jaja. Frica. Părăsise ochii lui Jaja şi se strecurase în ochii lui tata.

— N-am nimic de spus, a zis Jaja.

— E bun sucul, a repetat mama.

Jaja şi-a împins scaunul în spate.

— Mulţumesc, Doamne! Mulţumesc, tata! Mulţumesc, mama!

M-am întors spre el. Cel puţin mulţumise aşa cum se cuvine, aşa cum făceam după fiecare masă. Dar totodată a făcut ceva ce nu făceam niciodată: s-a ridicat de la masă înainte ca tata să spună rugăciunea de final.

— Jaja! a zis tata.

Umbra se extindea, învăluind albul ochilor săi. Jaja a ieşit din sufragerie cu farfuria în mână. Tata a avut pornirea să se ridice, dar s-a prăbuşit fără vlagă în scaun. Cu obrazii atârându-i, ca ai unui bulldog.

Am întins mâna după pahar şi m-am uitat fix la sucul gălbui, apos, ca urina. L-am terminat dintr-o singură înghiţitură. N-am ştiut ce altceva să fac. Asta nu se mai întâmplase niciodată. Niciodată. Eram sigură că zidurile casei aveau să se prăbuşescă peste arbuştii de frangipan. Cerul avea să se năruie peste noi. Covoarele persane de pe pardoseala lucioasă de marmură aveau să se micşoreze. Ceva cu siguranţă avea să se întâmple. M-am înecat. Doar asta s-a întâmplat. O tuse violentă mi-a zguduit tot corpul. Tata şi mama au venit repede la mine. Tata m-a bătut pe spate, în timp ce mama mi-a masat umerii, spunând:

— O zugo, încearcă să te linişteşti.

În acea seară, am rămas în pat, n-am luat cina cu ceilalţi. Îmi simţeam obrazii fierbinţi. În capul meu, mii de monştri se jucau un joc dureros de-a raţele şi vânătorii, doar că în loc de minge aveau o carte de rugăciuni legată în piele, pe care o